

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Гвоздь Оксани Миколаївни «Державне регулювання розвитку органічного сільськогосподарського виробництва в Україні», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент»

Актуальність теми дисертаційної роботи

Інноваційні технології в сільському господарстві забезпечили значне збільшення обсягів виробництва продукції, зниження її собівартості, зростання продуктивності праці. Однак ці досягнення супроводжуються й посиленням негативного впливу на людину та навколишнє середовище. Вирішення проблем, пов'язаних із цими ризиками, лежить у площині екологізації сільськогосподарського виробництва, у т. ч. шляхом розвитку органічного сільського господарства.

Застосування органічних технологій виробництва сільськогосподарської продукції як один із векторів розвитку аграрного сектора економіки стимулюється зростанням попиту на продовольчі товари, що позиціонуються як високоякісні, безпечні та корисні. Перспективність органічного сільськогосподарського виробництва визначається низкою економічних, соціальних та екологічних вигод, що їх можуть отримати як споживачі, так і суб'єкти підприємницької діяльності. Водночас розвиток цього виробництва стримується невирішеністю низки питань, пов'язаних із забезпеченням прийняттого рівня прибутковості суб'єктів господарювання, регулюванням процесів сертифікації органічного виробництва загалом та окремих видів продукції, моніторингом і контролем за якістю продукції, боротьбою з фальсифікацією товарів органічного походження в торговельних мережах тощо.

Існуючі виклики, ризики й обмеження в діяльності підприємств, що спеціалізуються на виробництві органічної продукції та забезпечують її просування до споживачів, значною мірою можуть бути вирішені за рахунок удосконалення державного регулювання системи органічного виробництва.

ґрунтування теоретичних аспектів і прикладних положень щодо розробки ефективних інструментів такого регулювання з урахуванням особливостей національної економіки, можливостей, зумовлених глобалізаційними процесами, залишається важливим науковим завданням. Це обумовлює високу актуальність дисертаційної роботи О. М. Гвоздь. Її виконання узгоджується з напрямом науково-дослідної роботи кафедри менеджменту економічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка за держбюджетною темою «Управління конкурентоспроможністю агропродовольчої продукції в господарській системі України».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність

Викладені в дисертації наукові положення, висновки і рекомендації характеризуються достатнім рівнем наукової обґрунтованості. Форма представлення результатів дослідження свідчить про належну теоретичну підготовку дисертантки, її вміння працювати з науковим матеріалом. Ці результати ґрунтуються на фундаментальних положеннях сучасної економічної теорії та теорії менеджменту. Вони отримані на основі вивчення наукових праць учених, присвячених організації виробництва органічної сільськогосподарської продукції, розвитку ринку цієї продукції, засад державного регулювання процесів в аграрному секторі економіки, у тому числі пов'язаних з органічним виробництвом. У процесі підготовки дисертаційної роботи авторкою опрацьовано нормативну документацію за темою дослідження, матеріали Державної служби статистики України, інших відомств, вітчизняних громадських організацій і зарубіжних установ, дані власних досліджень з визначеної проблематики.

Дисертанткою комплексно і грамотно використані як загальнонаукові, так і спеціальні методи дослідження, що є умовою забезпечення обґрунтованості та достовірності результатів наукового пошуку. Робота містить графічний і табличний матеріал, що полегшує наочне сприйняття отриманих результатів. Обґрунтованість результатів дослідження, їх практичну цінність засвідчує й

апробація на низці науково-практичних конференцій, де вони були представлені. Вказане свідчить про достатню обґрунтованість і достовірність сформульованих у дисертації висновків та пропозицій.

Наукова новизна одержаних результатів, їх теоретична і практична значущість

Дослідження характеризується науковою новизною отриманих результатів. До найвагоміших із них можна віднести наступні напрацювання авторки.

Дисертанткою розроблений комплекс взаємопов'язаних дій у рамках удосконалення стратегії оптимізації державного регулювання розвитку органічного сільськогосподарського виробництва, реалізація яких спрямована на формування умов для позитивних змін у цій сфері аграрної економіки. Нею сформульоване власне трактування дефініції «органічне сільськогосподарське виробництво», сутності понять «державне регулювання органічного сільськогосподарського виробництва», «організаційно-економічний механізм», що можна вважати вкладом у розвиток понятійно-категоріального апарату науки.

Науковою новизною відзначаються пропозиції щодо класифікації переваг органічного сільськогосподарського виробництва з виокремленням переваг здоров'я, що входять у групу соціальних переваг. Удосконалено методичні підходи до ціноутворення на органічну продукцію у частині визначення надбавки за органічність продукції.

У дисертації опрацьовані засади формування програм розвитку сфери органічного виробництва, якими визначені вимоги до програм підтримки цього розвитку, наголошено на необхідності статистичного відображення відповідної діяльності. Набув розвитку інструментарій державного регулювання розвитку органічного сільськогосподарського виробництва, який враховує комбінації можливостей зовнішнього середовища та сильних сторін цього виду діяльності, ідентифікованих за допомогою SWOT-аналізу. Варто відзначити рекомендації щодо формування перспективних напрямів розвитку органічного сільськогосподарського виробництва в Україні шляхом стратегічного управ-

ління, що передбачає формування основних орієнтирів розвитку, розроблення стратегії для досягнення цілей, адаптації процесу управління відповідно до змінного середовища.

Результати дисертаційної роботи О. М. Гвоздь мають важливе значення для теорії і практики розвитку органічного сільськогосподарського виробництва. Теоретичне значення результатів дослідження полягає насамперед в обґрунтуванні засад державного регулювання розвитку органічного сільськогосподарського виробництва, структуризації організаційно-економічного механізму регулювання розвитку органічного сільськогосподарського виробництва в Україні та конкретизації інструментарію стимулювання цього розвитку.

Практичне значення наукових результатів дисертації полягає у можливості їх використання суб'єктами сільськогосподарського виробництва, іншими учасниками ринку органічної продукції, а також органами державної влади і місцевого самоврядування для розробки стратегії та програм розвитку органічного виробництва як складової аграрного сектора економіки. Дисертанткою представлені інструменти стимулювання розвитку органічного виробництва в сільськогосподарських підприємствах, які можуть бути використані на різних організаційних рівнях – держави, регіону, окремої території, суб'єктів господарювання та їх об'єднань. Практичне значення результатів дослідження документально підтверджено їх використанням Асамблеєю аграрних палат України, Західно-Українською регіональною агропромисловою біржою, в навчальному процесі Львівського національного університету імені Івана Франка.

Зміст дисертації та його відповідність встановленим вимогам

Дисертація О. М. Гвоздь спрямована на розв'язання наукового завдання щодо формування ефективного механізму державного регулювання розвитку органічного сільськогосподарського виробництва. Кожен із розділів відзначається відповідними внесками у вирішення поставлених авторкою при виконанні дослідження завдань.

Зокрема, у першому розділі викладені теоретичні аспекти досліджуваної проблеми. На основі опрацювання значної кількості літературних джерел з'ясовано сутність органічного сільськогосподарського виробництва, розкрито концептуальні засади державного регулювання відповідного виду діяльності. Досліджено основні групи ризиків (соціально-психологічні, інституційно-правові, фінансово-економічні), з якими зіштовхуються сільськогосподарські виробники у процесі переходу від традиційного виробництва до органічного. Розглянуто організаційно-економічний механізм регулювання розвитку органічного сільськогосподарського виробництва в Україні, принципи та інструменти (дотаційні, інфраструктурні, інформаційні, правові) забезпечення його функціонування.

У другому розділі розглянуто особливості сучасного стану та тенденцій розвитку органічного сільськогосподарського виробництва в Україні, наведено результати аналізу існуючої системи підтримки і стимулювання розвитку цього виробництва на державному та регіональному рівнях. Показано варіацію показників, які відображають вплив стимулюючих і стримуючих чинників на розвиток органічного сільськогосподарського виробництва у розрізі областей України. Поділяємо тезу авторки, що завдяки повнішій реалізації експортного потенціалу показники виробництва органічної сільськогосподарської продукції в нашій країні могли б зрости у кілька разів.

Належним рівнем обґрунтованості характеризуються наведені у третьому розділі дисертації висновки і пропозиції, які стосуються модернізації державного регулювання розвитку органічного сільськогосподарського виробництва в Україні. Зокрема, обґрунтовано можливості й перспективні напрямки адаптації зарубіжного досвіду такого регулювання у вітчизняній практиці. Заслужують на увагу результати SWOT-аналізу органічного сільськогосподарського виробництва в нашій країні, для здійснення якого дисертанткою проведене опитування низки провідних українських виробників органічної продукції. Авторка дійшла висновку, що вплив слабких сторін і наявність загроз для розвитку органічного виробництва є масштабнішим, ніж наявність можливос-

тей та сильних сторін. За результатами дослідження виділені пріоритетні можливості, на які доцільно орієнтувати розвиток органічного сільськогосподарського виробництва в нашій країні. Практично значимими є рекомендації щодо конкретних дій, спрямованих на оптимізацію системи державного регулювання розвитку органічного виробництва.

Дисертація характеризується дотриманням логіко-структурної схеми дослідження, є завершеною науковою працею, яка характеризується вдалою постановкою завдань і відповідними їм результатами. Обсяг і оформлення дисертації є такими, що відповідають вимогам МОН України.

Порушень академічної доброчесності в дисертаційній роботі не виявлено.

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях

Основні результати наукового дослідження О. М. Гвоздь знайшли достатньо широке висвітлення у 12 наукових працях, серед яких – стаття в зарубіжному науковому періодичному виданні в країні Євросоюзу (Чехії), 4 статті в наукових фахових виданнях України, а також 7 публікацій у матеріалах конференцій. Кількість і обсяг публікацій відповідають вимогам, що ставляться до оприлюднення матеріалів дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Відзначаючи високий науковий рівень представленої дисертаційної роботи, необхідно звернути увагу на наявні в ній окремі недоліки та дискусійні положення:

1. Пропонуючи враховувати при встановленні надбавки до ціни органічної продукції рослинництва коефіцієнти урожайності, ризику втрати врожаю, сівозміни та втрат під час збирання (с. 74-75), доцільно було деталізувати методику визначення цих коефіцієнтів.

2. Серед переваг переходу від традиційного до органічного виробництва авторка називає незалежність від зовнішніх джерел фінансування (с. 79). Ця теза є дискусійною, оскільки для органічного виробництва характерна сезонність і тривалий виробничий цикл, які й визначають високу залежність сільгоспвиробників від залучених коштів, а необхідність понесення значних витрат на запровадження органічного виробництва, залучення до цього інвестицій із зовнішніх джерел неодноразово підкреслюється самою дисертанткою.

3. Розглядаючи перспективи розвитку органічного виробництва на засадах кластеризації (п. 2.3 дисертації), варто було подати власне трактування сутності кластера органічного сільськогосподарського виробництва.

4. Перелік практичних заходів, що їх доцільно втілювати на різних організаційних рівнях (держави, регіону, суб'єкта господарювання) для забезпечення розвитку органічного виробництва (рис. 3.7, с. 161) доцільно було доповнити фінансуванням наукових досліджень з відповідної проблематики.

5. Характеризуючи інформаційну базу дослідження, дисертантка зазначає, що нею використана інформація з інтренет-мережі (с. 23 дисертації). Залишається нерозкритим походження такої інформації, адже Інтернет – не продуцент інформаційних матеріалів, а лише спосіб їх передачі.

Водночас висловлені зауваження принципово не знижують наукову цінність дослідження. Вони відображають наукову позицію опонента та можуть стати мотивом для дискусії при захисті дисертації.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Гвоздь Оксани Миколаївни «Державне регулювання розвитку органічного сільськогосподарського виробництва в Україні» виконана на актуальну тему, має достатній рівень обґрунтованості та достовірності, є логічно побудованим і завершеним науковим дослідженням. Представлені в ній наукові положення, висновки і рекомендації в комплексі розв'язують важливе завдання – обґрунтування теоретичних основ і розроб-

лення практичних рекомендацій щодо формування системи державного регулювання розвитку органічного сільськогосподарського виробництва.

Зміст дисертаційної роботи і висвітлені в ній результати дослідження відповідають спеціальності 073 «Менеджмент» та вимогам «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 6 березня 2019 р. (із змінами), а її автор – Гвоздь Оксана Миколаївна – заслуговує присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Офіційний опонент

доктор економічних наук, доцент,
проректор з наукової роботи
Львівського національного
аграрного університету

І. Б. Яців

